

Atıf (cite): Belenkuyu, Bekir (2022). Vesîletü'n-Necât'ın Erdoğan Boz neşri hakkında, *Disiplinler Arası Dil Araştırmaları Dergisi*, 5, 152-156.

Vesîletü'n-Necât'ın Erdoğan Boz Neşri Hakkında About Vesîletü'n-Necât's Publication by Erdoğan Boz

Bekir BELENKUYU¹

Makale Türü: Kitap İncelemesi

Paper Type: Book Review

Erdoğan BOZ (2022). Süleyman Çelebi Vesîletü'n-Necât (Mevlid) (İstanbul Millet Kütüphanesi Yazması) Çeviri Yazılı Metin, Günümüz Türkçesine Aktarılmış Metin, Ankara: Gazi Kitabevi, 194 s. ISBN: 978-625-8275-37-7

1 Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-posta: bekirbelenkuyu@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7319-9060

Makale Geliş Tarihi (Received): 26.10.2022 Makale Kabul Tarihi (Accepted): 05.11.2022

Süleyman Çelebi'nin (ö. 825/1422) Vesîletü'n-Necât'ı Türk kültür ve edebiyatının en önemli metinlerinden biri olmuştur. Yazıldığı tarih olan H. 812/ M. 1409'dan günümüze kadar bu metnin ulaştığı şöhrete ve yaygınlığa erişebilmiş Türkçe bir başka eser daha karşımıza çıkmaz. Yaygın adıyla Mevlid'in bu kadar çok okunup yaygınlaşmasında ele aldığı konularla birlikte sade, akıcı ve sehl-i mümteni tarzındaki bir dili tercih etmesi öne çıkar. Müslüman-Türk kimliğinde ayrıcalıklı bir yere sahip olan Hz. Muhammed (a.s.m.) sevgisinin en bariz numunelerinden biri olan bu eserin çeşitli hacimlerde, farklı farklı dönemlerde daima istinsah edilip neşredildiği görülür. Böyle kıymetli bir eserin tekrar tekrar ele alınıp her daim canlı tutulması elbette dikkate şayan bir durumdur.

Cumhurbaşkanlığının yayımladığı genelge ile Süleyman Çelebi'nin vefatının 600. yılına tekabül eden 2022 yılı *Süleyman Çelebi Yılı* adıyla kabul edilmiş ve mevlid geleneğinin yeni bir heyecanla canlandırılmasında büyük bir öneme sahip olmuştur. Erdoğan Boz'un bu yılın Eylül ayında Gazi Kitabevi'nden çıkan *Süleyman Çelebi Vesîletü'n-Necât (Mevlid) (İstanbul Millet Kütüphanesi Yazması) Çeviri Yazılı Metin, Günümüz Türkçesine Aktarılmış Metin* başlıklı çalışması, Süleyman Çelebi'den günümüze kadar kesintiye uğramadan devam eden mevlid geleneğine metin neşriyle katkı sağlamıştır.

Erdoğan Boz'un çalışması akademik bir gayeyle hazırlanmış olmakla birlikte genel okuyucu kitlesine de hitap etmektedir. Çalışmada *Vesîletü'n-Necât*'ın İstanbul Millet Kütüphanesi 1357 numarada kayıtlı bir tek nüshası esas alınmıştır. Nüsha tam metni ihtiva etmesi ve en eski tarihli mevlid metinlerinden biri olduğundan dolayı tercih edilmiştir. Bununla birlikte Faruk Kadri Timurtaş'ın 1990, Necla Pekolcay'ın 1993 yılında yayımladığı *Vesîletü'n-Necât* metinlerinden de yararlanılmış ve kıyaslamalar yoluyla tam ve eksiksiz bir metin ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Vesîletü'n-Necât'ın bugün için tam olarak anlaşılması güç olan beyitleri Erdoğan Boz tarafından baştan sona günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Bu noktada yayımladığı çalışmada mevlid metnini günümüz Türkçesine de aktaran Necla Pekolcay'ın tecrübesi Erdoğan Boz'un kendi ifadesiyle istifade ettiği önemli bir kaynak olmuştur.

Yine de mevlid metni üzerine ortaya konulan daha önceki tecrübelerde farklı gayelerle terk edilen bazı hususlar Erdoğan Boz neşrinde tekmil edilmiştir. Özellikle çeviri yazı sisteminin kullanılmış olması dil araştırmacıları açısından büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca mevlid metninin tam ve mümkün olduğunca yanlışsız hâlini ihtiva etmesi de çalışmayı ayrıcalıklı kılmaktadır.

Eser genel hatlarıyla iki bölüm üzerine kurulmuştur. Asıl bölümü tamamlayıcı mahiyetteki "Ön Söz" (v), "İçindekiler" (ix), "Kısaltmalar ve İşaretler" (xi), "Çeviri Yazı İşaretleri" (xiii), "Giriş" (1), "Süleyman Çelebi Kimdir?" (1), "Vesîletü'n-Necât (Mevlid)" (2), "İstanbul Millet Kütüphanesi Nüshası" (7), "Çeviri Yazılı Metin Oluşturma Yöntemi" (13), "Kaynakça" (15) başlıklı bölümlerde genel ve özlü bilgilere yer verilmiştir. Özellikle "Çeviri Yazılı Metin Oluşturma Yöntemi" başlıklı bölüm başka çalışmalarda da kullanılabilecek özlü bilgiler barındır-

ması bakımından dikkati çeker. Genelde çalışmaların en sonunda yer alan kaynakçanın bile bu kısımda karşımıza çıkması çalışmanın gagesine hizmet etmektedir. Bu bölümlerdeki bilgilerin kısa tutulması çalışmanın asıl amacının metin neşri olduğunu ortaya koymaktadır.

“Çeviri Yazılı Metin, Günümüz Türkçesine Aktarılmış Metin” (17) başlıklı asıl bölüm ise kitabın sonu olan 194. sayfaya kadar sürmektedir. Bu bölümde her bir beyit önce çeviri yazı işaretleriyle yazılmıştır. Ardından her bir beytin günümüz Türkçesine çevirisi beyitlerin hemen altında verilmiştir. Bütün beyitler için müstakil beyit numarasının kullanılması çalışmadan edilen istifadeyi arttırmaktadır. Beyitlerin özgün hâlini ortaya koyabilmek için *İstanbul Millet Kütüphanesi Nüshası* esas tutulmuş ve Faruk Kadri Timurtaş ve Necla Pekolcay neşirleriyle kıyaslamalar yapılmıştır. Yapılan tercih beyitte gösterildikten sonra varsa diğer neşirlerdeki farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir. Dipnotlarda ayrıca beytin anlamında yer alan ve kaynaklarda belirtilen farklı hususlar varsa bunlar da özetlenerek aktarılmıştır (Örneğin 629. ve 631. dipnotlarda verilen bilgiler). Bu tarz notlar metnin anlaşılmasına büyük bir katkı sağlamıştır.

Çeviri yazı işaretleriyle verilen metnin tamamı küçük harflerle verilmiştir. Bazı tenkitli neşir çalışmalarında karşımıza çıkan bu yöntem kendi içinde tutarlı ilmi bir usuldür. Beyitlerin hemen altında verilen günümüz Türkçesine çeviride istifadeye en çok katkı sağlayacak yöntemin tercih edildiği söylenebilir. Günümüz Türkçesine aktarmada yalnızca kelime çevirisi yapılmamış anlamı ortaya koyacak en doğru ifade tercih edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca mevlid metninin telkin ettiği adaba uyarak günümüz Türkçesine çevirilerde Hz. Peygamber’in ismi daima hürmet ifade eden kelimelerle birlikte anılmıştır.

Böyle nitelikli ve aynı zamanda değerli bir muhtevaya sahip çalışmada kusur bulmak Süleyman Çelebi’nin tabiriyle “işinde eksikliği çok olan kişilerin” işidir. Fakat Erdoğan Boz’un çalışmasının ön sözünde aktardığı

*lîki her yerde kim ola ihtilâl
lutfıla işlâh ide ehl-i kemâl*

“Her nerede bir düzensizlik olursa; olgun insanlar bunu güzellikle düzeltirler.” beyti gereğince çalışmada göze çarpan bazı aksaklıklara dikkat çekmek eserin daha sonraki baskıları için katkı sağlayacaktır. Buna göre;

82. beytin ilk mısraında vezin aksamaktadır. Timurtaş neşrinde olduğu gibi “halil” kelimesinden önce “ol” kelimesi eklenmelidir.

88. beyitten önce karşımıza çıkan başlığın sonundaki ifadede “li’Si-‘âlemîn” şeklinde bir dizgi hatası karşımıza çıkar. İfade “li’l-‘âlemîn” şeklinde olmalıdır.

109. beytin ikinci mısraında vezin aksamaktadır. Mısra da yer alan “anuñıla” kelimesi “anuñla” şekline getirilmelidir.

476. beytin ikinci mısraı yazıldığı hâliyle vezne uymaz. Beytin ilk mısraında vezin gereği birleşen hece için gösterilen “_” işareti bu mısraın sonunda da kullanılmalıdır. Buna göre ikinci mısraın sonu “.... ol bizi _ aña” şeklinde yazılmalıdır.

Mevlidin vasıta beyitlerinde karşılaşılan bazı hususları da belirtmek gerekir. Bölüm sonlarında 18 beyitte karşımıza çıkan “haşre dek ger dinilürse bu kelâm” mısraı ilk kez 31. beyit olarak metinde yer alır. Mısra bu hâliyle vezne uygundur ve 104, 121, 144, 162, 244, 665 numaralı beyitlerde de karşımıza çıkar. Fakat mısra 49. beyitte “haşre dek dinilürse bu kelâm” şeklinde yazılmıştır ve bu hâliyle vezne uymamaktadır. Veznin aksadığı bu mısra aynı şekliyle 64, 86, 224, 330, 390, 397, 480, 497, 568, 601 numaralı beyitlerde de yer almaktadır. Veznin aksadığı mısraların “haşre dek ger dinilürse bu kelâm” şekline getirilmesi uygun olacaktır.

Yine bölüm sonlarındaki vasıta beyitlerinden ikincisinde yer alan ateş anlamındaki “od/ot” kelimesine de değinmek gerekir. Zira bu kelime 32, 50, 85, 105, 122, 163, 185, 225, 245, 272, 331, 391, 398, 569, 666 numaralı beyitlerde “otdan” şeklinde yazılmışken 65, 145, 481, 498, 602 numaralı beyitlerde “oddan” şeklinde karşımıza çıkar. Bu kökün metin boyunca “odi” (261, 538, 619, 628, 631, 642, 655, 689), “od” (262, 499, 503, 632), “oda” (280, 544, 625, 644, 652, 704), “odına” (422, 710, 719), “odlara” (501), “oduñ” (501), “odıla” (609), “odlu” (630), “odlar” (646) şeklindeki kullanımlarına da rastlanır. Dolayısıyla “od” kullanımı metinde esastır. Bu yüzden “otdan” şeklindeki kelimelerin “oddan” şeklinde yazılması daha doğru olacaktır.

Belirtilen küçük aksaklıklar çalışmanın niteliğine gölge düşürecek bir mahiyette değildir. Bunun dışında çalışma hem ilmî usul bakımından hem de genel okuyucunun da beklentilerine cevap vermesi bakımından örnek bir çalışmadır. Çalışmada her bir beytin hem metnini oluşturmada hem de günümüz Türkçesine çevirisinde takip edildiği açıkça anlaşılan titiz yaklaşımın takdire şayan olduğu ifade edilmelidir.

Erdoğan Boz’un hem çeviri yazılı ilmî neşri hem de günümüz Türkçesine aktarılmış metni ihtiva eden bu çalışmasının *Vesiletü’n-Necât* çalışmalarında önemli bir yere sahip olacağı açıktır. Yapılacak yeni mevlid araştırmalarında Erdoğan Boz neşri araştırmacılara büyük bir kolaylık sağlayacaktır. Bu vesileyle *Vesiletü’n-Necât* müellifi Süleyman Çelebi’yi hayırla anıyor, Türk kültür ve yaşayışında önemli bir yere sahip olan mevlid geleneğinin devam etmesine vesile olan böyle kıymetli çalışmaların çoğalmasını temenni ediyoruz.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur. Makalede araştırma ve yayın etiğine uygun hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Makale tek yazarlıdır.

Destek Beyanı

Bu araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Makalede herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

Boz, E. (2022). *Süleyman Çelebi Vesiletü'n-Necât (Mevlid) (İstanbul Millet Kütüphanesi Yazması) Çeviri Yazılı Metin, Günümüz Türkçesine Aktarılmış Metin*, Ankara: Gazi Kitabevi.

Pekolcay, A. N. (1993). *Mevlid*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Timurtaş, F. K. (1990). *Mevlid (Vesilet-ün-Necat) Süleyman Çelebi*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.